

מראי מקומות- עבודה זרה מ"ז

- א. **לענין מצוה מאי, מי מאיס כלפי גבוה או לא-פי' ה תוס'**, דר"ל אית לי' שפיר דרבא דס"ל דלולב של ע"ז אין ליטול, ואם נטל יצא, דהתם מיירי קודם ביטול, ומה שיוצא בדיעבד הוא משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, והשאלה כאן הוא היכא דכבר ביטלו, והשאלה הוא אם יכול ליטול לכתחלה או לא. אבל ע' ברמב"נדכ' דמדקתני הכא דהשאלה הוא אם הוי כגבוה או לא, א"כ משמע דהשאלה הוא אם פסול בדיעבד או לא.
- ב. **כי אתא ר' דימי אמר באשירה שביטלה קמבעיא לי', וכו'-פי' ה רמב"ן**, דס"ל לר' דימי דהי' פשוט לר"ל דלא אמרי' דלענין מצוה הוי כגבוה, והשאלה הוא רק אם אמרי' דכיון דקודם ביטולה לא הי' ראוי למצוה, א"כ אולי נדחה הוא מן המצוה.
- ג. **יש דחוי אצל מצות-כ' ה ריטב"א**דמירי כשבטלה אחר שנכנס החג, דאם בטלה קודם החג לא חשיב דחוי. ועוד כ' דמה דמבעיא לן אם יש דחוי או לא, היינו משום דאין בידו להכשיר, אבל אם בידו להכשיר לא אמרי' שיש דחוי, וכמו דאמרי' בסוכה דאם הי' ענבים של ההדס מרובין על עליו פסול, ואם מעטן כשר, ולא אמרי' דיש דחוי, כיון שהי' בידו למעטן.
- ד. **מי שהי' ביתו סמוך לע"ז, וכו'-פי' ה ריטב"א**דהיינו שסמוך ברשות והיתר, כגון שבנה בחורבה או שהבית שבצדו לא היתה ע"ז באותה שעה אלא אחר כן, ואשמעי' מתני' דאם נפלה אסור לבנותו, אבל כ"ש הוא דאין לבנותו כן לכתחלה.
- ה. **סמוך לע"ז-פ רש"י**, שהי' א' מכותלי עבודת כוכבים, והבית עצמו נעבד. וכו' **הב"ח**(יו"ד קמ"ג, א') דאם לא הבית עצמו נעבד, אלא שהעמידו בו ע"ז, לא הי' נקרא מהנה לע"ז בבנין הכותל. ועוד, הא מותר לבנות טרקלין שיהא הגוי מעמיד בה כיפה להעמיד עליה ע"ז. וע"ע בדרישה שם, דהק' כן על רש"י, דמי הכריחו לפרש כן, דאם הי' ק' לו למה אבניו ועפרו טמאים כשרץ, הא י"ל שהוא משום שהן תשמישי ע"ז, שנאסרין כע"ז עצמה. והוא פי' דפרש"י כן משום דהי' ק' לו לשי' ר"ל, דס"ל דע"ז שנשתברה מאליה מותר, א"כ מחיצה שנפלה למה עציו ואבניו וכו' מטמאין, הרי לכאן הוי כמו ע"ז שנשתברה מאליה, דשוב אין בה דין ע"ז, ולכן אינו מטמא. ולכן פרש"י שהבית עצמו נעבד, וכונתו לומר דכל אבן בפני עצמו הוא עובד, ולכן ממילא לא נשתבר הע"ז, דכל אבן ואבן קיים בפני"ע. וע"ע בש"ך(שם, א') דכ' דאין חילוק אם הבית עצמו נעבד או לא, בין כך ובין כך אסור לבנות כותל הבית, דהוי סיוע לאליל מה שבונה הכותל לתשמישו.
- ו. **אסור לבנותו-פ רש"י**, שבונה כותל לע"ז. והעיר **התוס' הרא"ש בשבת**(פב.), דהא איכא למ"ד בפ"ק (יג.) דאסור רק ליהנות מע"ז, אבל אין איסור להנות לע"ז, וא"כ מ"ש כאן דאסור להנות לע"ז. ותי' דמה דמותר להנות לע"ז הוא רק כמו התם, גבי מכס, שאינו נראה כ"כ כנותן לע"ז, אלא פורע לה מכס שניחחו לעבור, אבל הכא נראה כבונה לע"ז. וע"ע בתוס'לעיל (יג.) דהעיר כן, ותי' דהכא איכא הנאה יתירא, ונראה כנותן מקום לעבודת כוכבים. וע"ש שהביא מר"תדבעצם כל מהנה אסור, חוץ ממהנה דהתם, משום שיש באותה הנאה בזיון לע"ז.
- ז. **כונס בתוך שלו ארבע אמות-כ' ה ריטב"א**, "אומר הי' מורי **הרא"ה**ל"ל דד' אמות לאו דוקא, דהא סתם בית ד' אמות, וא"כ מאי כונס לתוך ביתו, אלא הכל כפי מה שהוא, ואם ביתו גדול מצוה היא להרחיק ד' אמות".
- ח. **נידון מחצה על מחצה-פ רש"י**, אותו חלק של עבודת כוכבים אינו עולה לו בכניסת ד' אמות, אבל חלקו עולה לו, וכו'. וכו' **הריטב"א**דאינו משמע כן מלשון המשנה, ולכן פי' כמש"כ ב **ירושלמי**, שנדון מחצה על מ' חצה לאיסור ולטומאה, שהחצי שכנגד ע"ז אסור, והחצי שלו מותר. וכו' דמירי שהאבנים שלו ניכרין, שאילו נתערבו הכל אסור בהנאה, דהא קיי"ל דבדאורייתא אין ברירה. אלא דהק' דאם מיירי במכיר אבניו, א"כ פשוט דאבנים שלו מותרים והאבנים של הע"ז אסורים, ומאי קמ"ל. ותי' דטובא קמ"ל, דבעצם בסתם שותפות אמרי' דהגם דהמקום מבורר לכל אחד חלקו, מ"מ לגבי אבנים אינו מבורר, ויד שניהם שוה בו, בין לתשמיש בין לכל דבר. ואשמעינן הכא דלגבי הא, שניהם ניחא להו בברירה, שהגוי רוצה שיהא חלקו מבורר לעצמו, ולא תהא יד ישראל בע"ז שלו, וישראל רוצה ג"כ שלא תהא יד ע"ז בחלק שלו כלל.
- ט. **אבניו עציו ועפרו מטמאין כשרץ-פ רש"י**, אפי' חלקו, לפי שאין ברירה. וע' **ברש"ש**שהביא מה שהק' **התוס' יו"ט**דהא דברבנן קיי"ל דיש ברירה, וטומאת אשירה דרבנן הוא. וכו' דמשום חומרת ע"ז אמרי' דאין ברירה, אע"ג דמדרבנן הוא.
- י. **מה נדה מטמאה במשא, אף עבודת כוכבים מטמאה במשא-פ רש"י**, דכתי' וכל הנוגע בכל כלי אשר תשב עליו, וכו'. והק' **הרש"ש**, טעם זה תמוה, דהא התם דוקא במיוחדים למושב, ושאר כלים אינן מתטמאין כלל במושבה, דלא שייך משא בכלים אלא באדם.
- יא. **א"נ דגדיר לי' בהיזמי והינגי-ע' ב חי' הגהות על הטור**(יו"ד קמ"ג, א') שכל שיש לפרש תי' זו בב' אופנים. א) דבא לתרץ קו' הגמ' והא קא שביק רווחא, וע"ז תי' שיש עוד תקנה, מלבד הא דבית הכסא, דהיינו דקא גדיר לי' בהיזמי והינגי, ב) א"נ בא ליישב קו' הגמ' בתרייתא, דהיינו דאפי' תימא דמירי בבית הכסא של גדולים, ודקא קשיא לך הא צריך לעשות הכותל משום צניעות, ע"ז

- ת'י הגמ' דקא גדיר לה בהיזמי והינגי, דבזה נמי איכא צניעות.
- יב. **בית שבנאו תחלה לע"ז הר"ז אסור-פ רש"י**, ואם העובד כוכבים בנאו, אסור עד שיבטלנו, ואם של ישראל הוא, אסור עולמי. ע' בבית יוסף (יו"ד קמ"ה, ג') שהעיר דאם של ישראל הוא, לכאו' אינו אסור עד שיעבדנו בפועל. ודייק מדברי רש"י אלו דאה"נ, אלא מיירי בשבנאו גוי לשם ע"ז, ואח"כ מכרו לישראל, ואע"ג דאם הי' בנאו ישראל בכה"ג לא הי' אסור עד שיעבדנו, אבל כיון דהי' אסור אצל העכו"ם משום שבנאו לשם ע"ז, אף כשמכרו לישראל אסור בתורת ע"ז של ישראל, ואסור לעולם.
- יג. **סיידה וכיידה לשם עבודת כוכבים, נוטל מה שסייד וכייד ומותרת-ע' ב ריטב"א** שהביא בשם ה ר"י דמה דאוי' במתני' דרק מה דסייד וכייד אסור, ואם נטלו השאר מותר, זהו רק היכא דרק הסייד וכייד הוי ע"ז, אבל היכא דרוצה שהכל יהי' ע"ז, לא מהני מה שנטל הסייד והכייד. וכ' הריטב"א לחלוק ע"ז, דדי לע"ז שתאסר בעשיי' מה שהי' נעשה לשם ע"ז. אלא דהק', דסכ"ס למה אין השאר אסור בתורת משמשי ע"ז (וזה ק' לכ"ע, אפי' אם השאר אינו ע"ז כלל, מ"מ הוי משמשי ע"ז), ותי' דמשמשי ע"ז אינם אסורים עד שעובד הע"ז בפועל, ולא סגי בהא שיש להע"ז דין ע"ז לאיסור.
- יד. **הכניס לתוכה ע"ז והוציאה הר"ז מותר-פ רש"י**, דהכניס הע"ז רק לפי שעה, ולא להיות שם לקביעות. וכ' הריטב"א דעל צד זה אפי' כל זמן שהוא בתוכו, מעיקר הדין מותר הוא, אלא דלמעשה אסור משום מראית עין, וכשהוציאו הר"ז חזר להתירו. אולם הביא עוד מיש מפרשים שפירשו דאפי' אם הכניסה שם דרך קבע על דעת להיות משמשין, מ"מ כשהוציאה הר"ז מותר, וכ' הריטב"א דמסתמא שניהם אמת וקרוב לומר דהתנא מכון לשניהם.